

Opnieuw bijzondere migrantenmollusken in de Oosterschelde

Gibbula umbilicalis en *Osilinus lineatus* op de kademuren bij Yerseke

Freek Titselaar & Gab Mulder

Again special migrant molluscs into the Oosterschelde Estuary

Gibbula umbilicalis and *Osilinus lineatus* (Gastropoda, Trochidae), both species known from Atlantic shores, living from the British Isles and the Channel coast south to Portugal and Morocco, have been collected on the sea wall close to the oyster pits in Yerseke, Oosterschelde Estuary, Netherlands.

Adventieve soorten

Voor de verzamelaars van schelpen wordt het steeds leuker in Zeeland. De meldingen van bijzondere vondsten volgen elkaar op. Naar de reden daarvan blijft het gissen, maar het is méér dan een vermoeden dat het komt door een combinatie van uiteenlopende oorzaken.

In de eerste plaats worden er sinds jaar en dag (schelp-)dieren aangevoerd uit Franse, Ierse, Amerikaanse en andere wateren t.b.v. de oesterteelt. Daartussen leven verstekelingen, die in onze wateren terecht komen. Deze adventieve soorten worden vaak alleen in de nabijheid van de oesterputten aangetroffen, zoals bijvoorbeeld *Ocenebra erinacea* (L., 1758), (Ligthart & Faase, 2007: 148). Maar soms verspreidt een adventieve soort zich razendsnel verder, zoals het bekende muiltje, *Crepidula fornicata* (L., 1758) dat langs de kust van Groot-Brittannië werd ingevoerd met oesters afkomstig van de Noord-Amerikaanse oostkust en sindsdien langs onze kusten een bekende verschijning is (De Bruyne, 2004: 116).

In de tweede plaats worden larven aangevoerd in het balastwater van schepen die dit water hebben ingenomen in een verre havenstad. Als het balastwater wordt geloosd komen de larven in onze wateren terecht en kunnen nieuwe adventieve soorten er zich vestigen. Een voorbeeld hiervan is naar alle waarschijnlijkheid *Acanthocardia paucicostata* (Sowerby, 1834); deze fraaie

kokkel wordt regelmatig gevonden in de Grevelingen (Goud, 2004: 39-44) en de Oosterschelde (observatie eerste auteur).

In de derde plaats kunnen mollusken naar noordelijker gelegen kuststreken emigreren ten gevolge van opeenvolgende zachte winters. Wellicht spelen klimaatwijzigingen hierbij een rol. Wij kunnen met geen enkele zekerheid een voorbeeld noemen uit onze Zeeuwse wateren en wijken daarom uit naar Schotland. De genaveldde tolhoren *Gibbula umbilicalis* (Da Costa, 1778) heeft haar verspreidingsgebied langs de Schotse kust de afgelopen 25 jaar met 50 km uitgebreid in noordelijke richting. Deze soort wordt genoemd als potentiële indicator voor klimaatwijziging (Ligthart & Faase, 2007: 149).

Kademuren en oesterputten

G. umbilicalis is zeer recentelijk levend in relatief grote aantallen aangetroffen in Yerseke. Onder andere op de kademuren bij de oesterputten (Ligthart & Faase, 2007: 148). Op 2 november van dit jaar hebben wij op onze beurt de kademuren onderzocht op het voorkomen van de soort, waarbij we vele tientallen levende exemplaren aantreffen. Opvallend was dat de dieren op een beperkt stuk van de kademuur aanwezig waren en wel in de nabijheid van een spuikanaal van de oesterputten. Ook werd de soort in redelijke aantallen aangetroffen op de muurtjes van de oesterputten.

Gibbula umbilicalis op kademuur in Yerseke.

Ocenebra lineata en *Gibbula umbilicalis*.

tussen en
Yerseke. op kademuur in

Tijdens het inventariseren van *G. umbilicalis*, werden tot onze verrassing drie levende exemplaren geteld van de soort *Osilinus lineatus* (Da Costa, 1778), de tandtolhoren. Deze dieren zaten tussen de genavelde tolhorens op de kademuur. De tandtolhoren werd (ook) al eerder levend waargenomen in Nederland (De Bruyne, 2004: 84).

In tegenstelling tot *Gibbula cineraria* (L., 1758), die op meerdere locaties langs en in de Oosterschelde wordt aangetroffen (Moolenbeek, 1999: 94; Gittenberger, 2004: 67), worden *G. umbilicalis* en *O. lineatus* (nog) niet buiten de directe omgeving van de oesterputten in Yerseke gevonden. Wellicht valt een opmars - naar Schots voorbeeld - ook in onze wateren te verwachten.

BRUYNE, R.H. DE, 2004. Veldgids schelpen.

GITTENBERGER, E., 2004. The grey topshell, *Gibbula cineraria* (Gastropoda: Trochidae), finally established in the Dutch Delta. - Vita Malacologica 2: 67.

GOUD, J., 2004. The recent introduction of the poorly ribbed cockle, *Acanthocardia paucicostata* (Bivalvia, Cardiidae) in the Grevelingen. - Vita Malacologica 2: 39-44.

LIGTHART, M. & M. FAASE, 2007. Yerseke, grenzeloos mooi...! - Het Zeepaard 67(5): 146-152.

MOLENBEEK, R.G., 1999. *Corbula gibba* (Olivi, 1792) en *Gibbula cineraria* (L., 1758) levend in Zeeland. - Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging 309: 94-95.

Adressen auteurs:

Freek Titselaar
Korte Groendal 16, 4301 CJ Zierikzee
freek.titselaar@knpplanet.nl
Gab Mulder
Vissendreef 19, 2724 EE Zoetermeer
gabmulder@hetnet.nl